

IOA
CHIMI FORTII RIN-
GELBERGII ANT-
VERPIANI LIBER
DE RATIONE
STVDII.

Amuerpie apud Michaelē Hillenū
Hoochstratanum. Anno.
M. D. XXIX.
Mense Septemb.

IOACHI

MVS FORTIVS RINGELBER.
GIVS ANTVERPIANVS
LECTORI S.

DE STUDII RATIONE NON
*nihil in Chao praescripsimus. Verum quo
niam caeres ad eruditionem non parum ha
bere momenti solet, heic latius explicabitur. Vale.*

Louanij Calendis Augusti. Anno.

M. D. XXIX.

CERTVM

INSTITVI STVDIVM
DEBERE.

S I QVIS FRVGEM ALI-
quam consequi uelit, nec temere, quo-
cumq; impetus rapit, uagarier, is ante
omnia constituat oportet, quousq; in-
literis progredi cupiat, quid ue desyderet adipisa.
Sic nanq; in ijs duntaxat rebus elaborabit, quas
ad scopum præcipue putabit conferre. Sed uarium
istiusmodi esse institutum potest. Pulchrum est
enim mediocrem autorum æquare doctrinam. Pul-
chrius ad summorum uirorum excellentiam con-
tendere. Pulcherrimum longe, ita superare maio-
res omnes, ac eum occupare moris tractum, quod
nec aliquis peruenisset unquam, nec fortasse quis
quam esset peruenturus. Primum prorsus facile.
Medium arduum. Postremum tale, ut nefas uideatur,
si mente eiusmodi quicq; agitaris. Cæterū quo-
niã fuisse homines constat, queis primas hæcenus
consensus mortalium partis concessit, in hoim esse
manu reor altius paulò, q̄ illi tot annis confedere,
ascendere. Sed per deos immortales, q̄ humilis, q̄
pauidi, q̄ abiecti deniq; animi est mediocrè esse uel-
le. Contrà, quanta mentis dignitas, potentia, ful-
gor, que forū manu superatis hostibus aræm occupa-
bit,

F 2 pabit,

IOAC. FORTII RING. ANT.

pabit, unde clarior Sole, uniuerso orbi conspicua ad
 finem usq; æui erit! Quam tot hominū milia, quot
 arenas Oceanilitora continent, perpetuè celebra-
 bunt. Ictir co omneis, quos dulces Musæ numine af-
 flarunt suo, hortamur, uti illic scopum figant quò
 fortissimus quisq; sese auerret peruenisse. Certe
 ego, si aut comitem, aut socium, aut ducem quærant,
 spem omnem planè abijcere cogor. Sic nanq; intru-
 rim meditantem calcali premiūt, ut graui ipsa dolo-
 re mæreat mens, ut plerunq; noctes abducat insom-
 nes angor. Verum spe sopita, labor tamen non qui-
 escit, nisi uita mortis, atq; extremus uita dies lu-
 mina nostra condat. Labor abimus semper, etiamsi
 fructū nullū, gloriā nullam, nullam laudē conseque-
 mur. Metā contingat alius, alius castrū expugna-
 rit, conatus tamē noster nunq̄ est defuturus. In hoc
 animus arma sumpsit splendidiora auro, operosa
 magis, q̄ unq̄ Thetis Achilli comparauit. Stricto
 manus ferro tremūt, munitū galea caput est, corpus
 totū nunq̄ non ære resplendeat, ac pulsabit terrā.
 Tubarum clangor implebit cælum, campos pavor
 ipsos inuadet, ingruentibus undiq; copijs. Flammā
 concipit, quicquid in membris materie latet. Tace-
 re non possum, quod ingens ardor, aut uis, quæ in
 corpore spirat, ut scriberem imperauit. Nec arro-
 gamis esse arbitror, laborē duntaxat uictoriæ spe
 relicta profuturi, ingrediq; uia, qua tot uiri ad uir-

LIB. DE RATIO. STUDII.

tutē contenderūt. Equidē me in mille discripi par-
teis malim (disperēā si secus loquor ac sentio) q̄ re-
mittere animum ad summa euadendi. Vincere uelle
ueteres illos eloquentiæ primāpes, nō superbiē mo-
do, sed furoris cōfiteatur. In ijs etenim omnia propē
elaborata adēō, adēō absoluta apparent, ut uerbum
uix ullum aut addere, aut detrahere, aut immutare,
nel transponere possis. At ego nil esse tam arduū,
tamq; admirabile in rebus humanis existimo, quod
hominum non possit industria comparari. Itaq; (ut
semel finia, ut eloquar quid uelim) si quis inter mor-
tales sit, quē hęc uictoria, hęc laus, hic triumphus,
hęc trophæa moueant, immensum pectore robur
trahat, dicatq; cum Marone.

Tentanda uia est, qua me quoq; possim

Tollere humo, uictorq; uirum uolitare per ora.

Primus ego in patriā mecum (modo uita super sit)

Aonio rediens deducam uerticē Musas.

Primus Idumæas referam tibi Mantua palmas.

Adolēcentis conatū aspirantis ad altiora, q̄ maio-
res peruenere, nemo sanæ mentis improbat. Nec
dubito, quin plerisq; alijs inferioris doctrinæ ui-
ris, quos secula superiora uidere, idem fuerit institu-
tū, licet euentus sefellere. Quorum tamen conditio
nobis nō aspernanda. Etenim in magnis rebus etiā
conatus laudari solet. Quen igitur studiosis omnia
bus esse scopū optarim, hactenus dictum.

IOAC. FORTII RING. ANT.

Amaris semper labores, et contemni
luxum debere.

Q Vi sub signis nostris merere studet, in pri-
mis amare uigilias, ac labores debet: contē-
nere luxus, delicias, et quicquid effœmiratū
reddere animū potest. Dormire malit subiectis cor-
pori, aut saxis, aut lignis, quā plumis, pellibus, rebusque
mollioribus. Vesca alimentis assuescat, quæ minime
placere sentit palato: contemnat ea, quæ irritare gulā
solent. Corporis tamen ualitudinem curet, nāque sine
ipsa nihil efficere animus potest. Stare malit quā sedere:
currere quā ire: nūquam arma deponat è manibus. Hec
enim omnia, et corpori robur adferunt, et mētē uis-
gorem. Si quis aliud meditat, aut facturum sese pu-
tet, is nostris se copijs ne audeat adiungere. In mili-
tia hac maiorem curam posuimus à milite, quā haberi
cōsuevit in primāpū exercitu aliorum. Nec iniuria.
Illi enim exiguam solum orbis partem, nempe ur-
bem aliquam: uniuersum nos mundum petimus. Illi
ad annos aliquot rerū futuri domini sunt: nos gloriā
nostram non nisi orbis, temporūque sine mutamur.
Ergo si quis quā non alium heic fore laborē sperarit,
quā apud imperatores, qui urbē aliquam militū angūt
is hinc facessat pondus inutile ad mediocrem turbā,
ubi sese rem pulchre uidetur gessisse, ac mirè sibi ap-
plaudere in rebus etiam uilissimis consueuerit. Ergo
o tu quisquis es, qui ignea uis in pectore exarsit. cui
flāma

LIB. DE RATI. SVTDII.

flāma in p̄cordijs micat, pal̄ procul absint mollia,
 lenia, fāalia, blāda, quæ animæ impetū extinguerē so-
 lēt. Dura petamus, dura iū, feramur p̄ saxa, p̄ rupes,
 per ignes. Fatigare iuuet Scyllas, Syras, Charybdas
 ac reliqua mōstra aquarū. Si quicūq̄ in mūdo sit ar-
 duū, si usq̄ pericula, eō cōtēdamus. Si magnū aliqd̄ ī
 orbe apparet, nostrū id est, adde momentū tēporis.
 Sūmo ardore, impetu, ui, ocyus fulmine illuc spiritus
 æler trāsuolet, ubi pp̄ior aliquis uictoriæ esse locus
 possit. Multa exilia patēt fugētī. Patria est ubicūq̄
 uirtus sedē sibi elegerit. Audendū est, audendū fortū-
 bus uiris, Fortuna ipsa aperit uā, inuita etiā uelit, no-
 lit. Dura aliquis p̄cepta uocat mea, dura fatemur
 esse, sed ut ualeas multa dolēda ferres. Satis diu, heu
 nimīū diu collegimus robur, aperto Marte agēdū est
 Euanescat puluis, qui uerba hæc sapere arrogantiā
 sonet. Abūde relata nobis gratia erit, nec laborē nos
 hūc frustra putabimus insumpsisse, si illorū cōse-
 q̄ fa-
 uorē possimus, quibus ipsa profuerint, quorū uic mē-
 tem ad altiora paulo, q̄ erāt ituri, ināturint. Ego sem-
 per ex ælsi esse aī duxi, q̄ quid uulgare est, fastidiere:
 atq; monumentū quoddā sui immortale inter morta-
 les relinquere. . . Numq̄ desperandū esse.

SI forte nos interim successus destituat, deterre-
 atue labor, non continuo tamen desistendum
 censeo. Et si in sublime tendentes ad montis uer-
 ticem decēs p̄cipites deuoluamur, imō æntes, mi-
 lies

LIB. DE RATIO. §TVDII.

ties, toties, ardentius, ac inflāmatorē spiritu iter idē arripiemus, ad eundem uerticem aduolabimus. Nihil est enim tam diffiale, & arduum, quod non humana meys uincat, atq; in familiaritatem perducit assidua meditatio. Nulliq; sunt tā feri, suiq; iuris, adfectus, ut non disciplina perdomentur. Quodcūq; int̄perauit animus, obtinuit. Vbi intenderis, in genua uolet. Rex Alexander generosi homo spiritus domitor orbem ad rupem ita sublimē uenit, ut descendere se milites posse negarint, quō confugerant hostes uentens aduentum imperatoris. Legatos misit, qui iuderent, an se dedere Mædoni uellent. Illi ridens enim Alexander uolare possit, int̄rogant. Nūcū hoc regi est. Qui iniquo id animo ferens ad uictoriā suos accendit hisce uerbis: Nihil tam alte posuit nauis, quō uirtus peruenire non queat. Nec multo post petram occupauit.

Opes debere contemni.

FALSO querūtur literis obesse egestatē, neq; facile emergere, quibus res angustior sit. Cōtrā nihil uidetur accommodatus, nihil magis necessariū homini studioso, q̄ arētia pecunie, cuius beuestiāo artes omnes inuēt & sunt, ut scite Theocritus de Penia perscripsit. Proinde nō omnino displicet, sententia illorū, qui magnā auri uim coniecerunt in mare, nisi quod id ipsum nō dederint egētibus. Equidem eo ingenio sum, semper fui, & semper ero, ut

LIBER DE RATI. STVDII.

summam inopiam, q̄ summas opes malim. Metuerē enim ne pernicioſa eſca mētē occuparet meū, néue tam uilis metalli cura ſtudia dulciſſima ratione aliqua impediret. Mediocreſ tamen modum ad uitā tuendam, neceſſarium eſſe non pernego. Nec aurum contemno, ſed magnas opes, quę mentē à literis abducere queant. Ferè ſit, ut bona animi, corporis mala, ruruſus corporis bona, animi mala ſint. Ergo ſciant illi, qui genere, diuitijs, honoribus inſignes ſunt ſeſe nunq̄ aliquid memoratu dignū effecturos. Fieri po- teſt, ut opusculum non minima cum laude prædeat in lucem, ſed ad ſummam illam gloriam perueniet nemo. Vidi pleroſq; nobiliortos genere, qui am- pla mercede cōductis præceptoribus optimas quasq; diſciplinās breuiſſimo tempore perdiſcebant. Verū eoſdem haud multò poſt inueni duxiſſe uxorē, ale- re familiā, ſeruos, equos, canes. Id fecerat cupiditas pernicioſa opum. Adde quod parentes ſcilius tole- rabunt ut deū peierare ipſum, homini uitā adimere, q̄ ſi auri amor decreſcere uideatur. Et mihi ſe penu- mero obiectum eſt, in ijs me laborare rebus, quę ad farinam non ita multum facerent.

Ad ſe etandas eſſe ſtudioſo laudes.

MAGNUM futurę uictorię ſignū eſt cō- moueri laude, ſi pulchre geſſeris quicq̄: at q; ſi ab alijs uel reprehendi te, uel ſuperari uideris, dolere, incedi; ad altiora. Siquidē, ut Ouid.

B ait,

IOAC. FORTII RING. ANT.

ait, non paruas animo gloria dat vires, & fecunda facit pectora laudis amor. Igitur gloriae studiosissimū esse adolescentē oportet, qui ad summa conabitur. Nihil eni uideo quid possit erudito sine laudum cupiditate: laudū cupiditas, sine eruditione. Ita alterum alterius praesidio semper innititur.

Tribus maxime rebus summam eruditionem posse comparari.

QVALIS esse debeat adolescens diximus. Nempe ut summa petat, ut amet labores, desperet nusq̄, cōtrinnat opes, ut sit audius laudis. Reliquū est uti doceamus, quae ipse uia literas tractare feliciter queat, atq; ad magnā eruditiōis gloriam contendere. Quemadmodum in Chao admonui tres potissimū in studēdi modo gradus sunt, audire, docere, scribere. Et quō magis ignaua doleat multitudo, bonum & faale est audire: melius ac faalius docere: optimum & faallimum scribere. Partem heic primam ideo esse diffialissimam iudicamus, quod nihil magis arduum sit, quā attendere adire una hora professorem. Quum aliorum ego inter esse lectioni solebam, singulas horas, singulos fore dies arbitrabar. Quoniam tēdiosum, cogitationē liberā, ad uocem legentis cohibere. Verū quando aut doceamus, aut scribimus, exeratio ipsa omne aufert tedium. Hac re perterriti adolescentēs, quia & labores inmensos in scholis pertulerūt, & operam in sequēs

LIB. DE RATI. STUDII.

sequenibus, hoc est, in docendo ac scribendo longiore grauiore opinatur, literas infelices deserunt. Ad preceptores itaque pertinet pueros admonere, nihil esse molestius, quam id in quo uersentur: reliqua omnia futura leuiora. De partibus his tribus ordine nonnulla eloquimur, si prius aliqua de lectione solitaria tradiderimus.

De solitaria lectione.

SOLITARIA lectio, qua omnes penes domi stabescunt, minime placet. Ea siquidem ut maximum fastidium, ita nullum prope fructum adfert, et uehementer obtundit ingenij uires. Porro si legere quandoque autorem aliquem libeat, id cum alio fieri uelim. Mirabile enim ex alterius presentia oritur iudicium. Adeo ut si adsit quispiam, tanquam aptis oculis res ipsas introspicere, si nemo, somnare duntaxat existimes.

De audiendi modo.

SUNT qui dicant satis esse, si quotidie horis duabus alios audieris, atque eadem domi diligenter repetas. Verum hi omnes expertes rationis sunt, ubi mentes aereant. Duabus horis tepide audierit professor, uix illa domi inspiciant, quam totum auferunt, luxus, somnus, et edium, fabulae. Quid hoc aliud est, quam hortari imperatorem orbis Alexandrum, uti domum usque urbem, ibi hercat, ea fruatur, ea colat, de sede at illic perpetuos absit. Aliter grassabimur. Non urbem, sed Europam, Africam, Asiam: non portum ma-

IO AC. FORTII. RING. ANT.

ris: sed Oceanū ipsum: non terræ portumaulā, sed mundū impetu petimus. Ignauia domi tabescat in tenebris, fugiat laborē, fugiat pericula, fugiat lucem, fugiat gloriā, fugiat imperium. Sed o pigrum animal, cui nihil inest cerebri, cuius oīa consilia ad desidiam tendūt, remediū aliud accipe. Quicquid dixeris, id protinus alios doceas. Sic et tua fir mare, et prodesse alijs potes. Desunt, qui te audiāt, quæ ras oportet, ac etiā mercede cōducas uelim, si opus sit, quibus easdem præceptiones possis inculcare. Ad docendi formam transeamus.

De ratione docendi.

HEC etiā præcipit uulgius horas solū duas debere impendi, aut unā potius, quò rē accuratius possis explicare. Sed hæc præcepta ignauie sunt, hæc fugenda, heic spectanda inertia uulgi. Aliud nos sentimus. Vbi in litterarum iudicio promoueris non nihil, enitere, ut per diem totū, si fieri possit, doceas. Si nō ita in disaplina omnibus uersatus sis si nō tantū opum congererit sedulitas, ut per multas id horas queas præstare, ea doce, quæ noueris, eaq; diuersis horis, alijs atq; alijs cōueniet inculcare. Ita nihil erit difficile, sic perpetuò sine præmeditatione poteris p̄ficari. Satis sit si modo quispiā te audiāt. Interea excretatio miram rerū copiam tibi comparaueris. Vbi de aēs rem eandem doaueris, plus te senties profecisse, q̄ si fugiens lucem
 magno

LIB. DE RATI. STVDII.

magno te domi labore confēdisses. Per singulos dies duodecim docere horis solebā. Præterq; ipsas interim semel declamare, uel de deo, uel de mundo, aut thematibus alijs exercitationis causa. Nonnulli insanire me uoaserabatur, sed utinam sic ab ineunte ætate contigisset insanire. Tanti ego facultatē istā faciō, ut malim iudicium adolescentis, qui perpetuō docuisset etiā res humillimas, q̄ eius, q̄ solitaria domi lectione autores optimos perlegisset. Multa sæpe legi, sed mensis unius interapedo memoriā ita deleuerat omnē, ut uix sārē quos legissem. At quæ alios docui, ea tã mihi aperta sunt, q̄ digiti in manu aut corporis mēbra alia. Eanō aliger, q̄ Solis splendore nubium caligine depulsa ante oculos hærere sentio. Horum cognitionem firmā esse, certam esse, frugēmq; proferre amplissimā experimēto cōpediti. Horū memoriā uix morte credā extingui posse. Ceterū nolumus indoctos protinus publice autorē profiteri, id enī furori esset simile: sed domi docēat aut puerū unū, aut duos, aut tres, donec maiore digni theatro fuerint. Quod si mihi filius esset, huic ita studiū instituerē. Quam primū etiā in ipsis sermonis Latini, seu Græcæ elementis uerbū unū à præceptore didiciisset, id extēplo alios doceret. Professore agricolæ haud in cōmodē posse cōferri opinor. Illi siquidē munus prælegēdi, qd̄ alteri semētis est. Illi iudiciū, & cognitio rerū, quod alteri mēsis.

IO AC. FORTII. RING. ANT.

Docendi munus ob leuem causam nō
debere intermittere.

INTER docendum nō raro usuueniet, ut mi-
nus te aptum ad futurā lectionem sentias. Id fit
ob uarias cogitationes, et studia diuersa, quibus do-
mi fueris deditus. Pleriq; id presententes significa-
re solent se non esse lecturos. Verū hi in docendo
famā magis, et gloriā spectant: q̄ eruditionē, quæ
paratur exercitio. Porrò rectius hac ratione phre-
re eadē poteris. Quoquo modo adfectū te esse sen-
seris siue p noctē totam uigilaris, siue altior cogi-
tatio inquirēdis naturæ arcanis mentē impedia-
rit tuā, ad exercitiū, ueluti ad messem currito. Pre-
stantius est enī è professione iudium solū, atq; fru-
ctum querere. Laudē uero spectare nusq; iusti si-
li gloria q̄ æterna esse debet. Nā quæ prælegeris
audiēt pauā: quæ scripseris, secula cūcta intuebun-
tur. Duo tamē adferri possunt remedia, quibus μα-
λαχολίαν ex animo pellas. Alterum est, ut bene
nutrias corpus, ambules, ludas, cō uiueris corpus ui-
no impleas, ac alijs modis recrees mentē. Iatruo nō
nulli ante cōditionem in ægros uini cantharos spiri-
tu uno exhauriūt. Alterū, ut multū dormias. Incre-
dibile enī, q̄tum lucis, q̄tum alacritatis res ea adfe-
rat animo. Somnū conciliari binis præcipuē mo-
dis posse nemo est, q̄ ignoret: magna corporis fati-
gatione, ac usu pharmacorū, inter quæ primas tri-
bunt

LIB. DE RATI. STVDII

buunt pauperi. Cæterū in uniuersum id præcipio
ut ea cōtemnas, quæ mollia sunt: ut manibus pedibusq;
ad scopum, hoc est, formā bene scribendi per
feraris. Caue corpus alas, & impleas potu, quò
maiore cū gratia pronūties ea, quæ per horā unā
dictabis audientibus. Ne talenta tria abijças, ut re
feras unū. Alioqui satius erat nihil docere.

In prælegendō uitari superstitionem
debere.

VBI autor errauit, hoc est, obscure scripsit,
ibi lectores maxime laborāt in eruēdo sen
su. Quāq; id fortasse malū nō est, malim
tamē interea disā, quod magis esset frugiferū. Præ
staret igitur locū eū intactū relinquere, & admo
nere obscurū esse. Quod uitū est scriptoris. Etenī
non autorum scripta, aut uerba, sed artes quas tra
dunt, perdiscendæ. Itaq; eprælectione fructum ma
gis, q̄ gloriā quare.

In docendo nihil cælandum esse.

PLeriq; libentius docere imperitos, q̄ doctos
solent. Metuunt enim si sua sic omnibus tra
diderint, ne non sint alijs superiores. Sed hi
per fraudem solū, aut dissimulationem: non ui, non
aperte student uināre. Quapropter si eruditus
quispiā me inuisat, nō occultabo ea, quæ assidua pe
perit cōsuetudo, turpe enim id esse iudicāre. Verū
ultro ipsa prodā, tradamq; alteri ferrū, quo me su
perat

IOAC. FORTII RING. ANT.

perare possit, si uelit. Sic etn̄ alijs sæpenuero in
dicans studendi modū, ipse meliōrē semper inueniā
quē exeratio illa suggeret docētī. Hoc pacto ap-
ta ui euadere uictores possumus. Nec, si ad summa
niti uelim, aduersus unū hoīem aut alterū, quē esse
eruditū putabo, arma sumā sed aduersus regiones
oēs, aduersus tot secula post me uentura. Si magno
īgatur aīo simus, conabimur efficere, ut nō unus so-
lū uincatur à nobis: uerū ut nationes uniuerse suc-
cūbant: ut secula nulla alere possint aliquē, q̄ eodē
sit peruēturus. Ita q; nemo existimet, me quicq̄ alia
os celare uelle. Quin potius psuadeat sibi, quicquid
domi habemus, obuijs oibus patre spōte. Quicum
q; nobiscū iter faciēt, eandē habeāt mentē oportet.

De docēdi forma apud Peripatēticos.

PRius, q̄ ad alia transeamus, de Peripatēticis
scholis nō nihil dicendū. Heic tria mihi cōsi-
lia occurrūt nō admodū ijs infrugifera. Pri-
mū est, ut auillatiōes, uel sophismata, hoc est, sup-
positi onū cōiecturas, at q; id genus deliramēta pe-
nitus abijciāt. Quoniā nihil ad cōmunem loquēdi
morē cōferūt, Nec aliud illorū esse argumentatio-
nes uideo, q̄ chartarū lusus, in qbus oia ficta sunt.
Fingūt enī in primæ formæ syllogismis themata cō-
uersa, siue præposteræ oratiōes, quæ nusq̄ reperit̄
tur. Fingūt lōge aliud esse: homo aīal nō est, q̄ ho-
mo nō est aīal. Hāc falsam esse: illā uerā. Quæ tñ
deffrō

LIB. DE RATI. STUDII

*differentia nusq̄ observatur. Iucundū forte videtur
 uerborū, seu cōtextus uim exacte itrospicere. Sed
 cōmodius erat ijs, quorū nullus usus est, relictis, me-
 liora psequi, seruariq; Poëtæ dictū. Ne qd nimis.
 Vitā quippe mortalibus breuē, ac artes inumeras
 natura conq̄sit. Alterū est, uti illa, q̄ in Aristotele
 praelegūt adoleſcētibus, ocys paulō absoluāt, ad-
 dito semp̄ rerū quas tradūt usu. Meminerint pue-
 ris longū subesse iter, anteq̄ ad metā puenerit. Po-
 stremū, ut hæ scholæ nō Dialecticē modo, ac Physi-
 cā, quæq; diuos, trēsue annos tribuūt, doceant, uerū
 alia quoq; nō minus necessaria, elemēta græcæ lin-
 guæ, Rhetoricē, ac rationē scribēdi. Ut pueri, quē-
 admodū Fabius præcipit, nō nūq̄ declamēt, p̄posi-
 to singulis mēſibus, aut præmio, aut honore aliquo
 illi, qui uicissit. Si hūc docēdi modū haberēt, et uberi-
 orē fortasse referret fructū, et iuuentū rectius cōsu-
 lerent. Ad scribendū labores oēs, ac stu-
 dia reliqua referri debere.*

SEquitur id, in quo curā oēm, oēm sp̄e oēm uo-
 lup̄tatē ponere debes, scribere ipsum. Hūc sco-
 pū semp̄ habere in p̄ctore stude. Huc cogitati-
 ones, colloq̄a, labores, somnia, uigilias, memē, uale-
 tudinē corporis, opes, deniq; qcqd egeris, qcqd audi-
 eris, qcqd uideris, referas neq̄esse est. Vbi pueneris
 ad p̄uēctiora, puta te tamū p̄uēctū, quātū quondā
 scripseris. Et iā si natura facūdus sis, data sp̄i loqua-
 ris uicō

IOAC. FORTII RING. ANT.

ris incōposite. Si diues, si forma eximi a præditus, caue momētū tēporis hmoi rerū cogitatio, aut uoluptas auferat. Quoniā serēs sit, ut q̄ bene legūt, aut loquūtur ornate, rarō bene scribāt. Dū eni rerū illarū uoluptate adfiātur, imperfectiones oportet sint in altero. Nulla lectio mihi tāū est, ut cogitationis aliqd̄ illi uelim tribuere. Id nāq; me à scopo meo auerteret. Id dico solū, qđ primū uenit in mentē, qđ exercitatio longa mihi cōparauit. Etsi loquendū esset cū uiris summis, etiā in coetu maximo, ne uerbū qdem unū præmeditarer, tā libēs inepte, q̄ apte sententiā exprimerē. Qđ si res maiorē arā postularet, talē rem, talē coetū ueluti pestē fugerē, ac stili amorē continerē in pectore. Ergo quicūq; gaudere se sentit, quū magnifice quēq; salutarit, quū reatū rit elegāter euentū belli, is frustra è nostro certamine laudem expectabit. Nō paucos Thrasones reperias, q̄ quū aut falsē aut sate aliqd̄ dixerint, id plus milies apud quosuis referāt. Huiusmodi rebus ueni hoies occupātur. Vocatus ad conuiuiū ubi plures adfore putabis, quorū audire nugās deberes, ne accede. Satius esset corporis mēbrū amittere, q̄ cogitationē per horas duas tā in manibus accommodari fabulis. Omnē enī corporis usum in gloriam hanc reor expendendum. Caue itaq; ne aut sermonis gratiā, aut fabulæ otiosæ, aut cœnandi libido, scribendi cupiditatem ullo pacto diminuat.

Quia

LIB. DE RATI. STVDII.

Quibus signis cognoscatur illi, qui ad magnā
inscribendo gloriam peruenient.

AMoris istiusmodi tria sunt india. Quae
manifesta abunde erūt, ubi tres ardoris gra
dus exposuero. Nōnulliq; p̄disfare apud
me studētes, eas statui horas uolūt, quas uel p̄radio
uel coena nihil putēt offeēturas. Hos ego ad rē p̄
p̄esos uocari posse reor. Hos in infimo ordine collo
co, ni fortasse uis alia excreuerit. Alij et coenas et
p̄radia cōtemnūt. Hos prop̄esiores nomino. Tert
ium genus rarū est. Tales essent, q̄cōtēnentes et lō
gā uia, et horrorē tenebrarū etiā media nocte uig
lantē me accidere nō uererētur. Hos nō p̄p̄esos, nō
mediocres, sed uolētōs appellauerim. Si talis quisq;
existeret, huic fortasse acciderē, hūc putarē sine mo
ra ad summa uelle penetrare. E medio genere nul
tos reperio: ē primo, plures: ē tertio nullū. Ergo eue
tū ex uia animorū colligo. Quod experimentū hāc
me Graecorū sententia perdocuit, τὸ νόμος ἐπιτοκ
εἶναι τοῦ τυχεύου, par est fortuna labori.

Qua ratione uitare possis inscribēdo tediū.

SI tediū menē à scribendo auerterit, hoc utere
remedio. Statue ac uoluntate firma te eo
die nō coenaturū, quo nō tot paginas, non tot
uersus, ut decreueras, scripseris. Quod si forte acci
derit deliquere, tu tibi ignoscere noli, uolo coena ca
ueas. Abstinerē à cibo nō parum q̄q; ad corporis

IOAC. FORTII RING. ANT.

uoluntudinē faciit, & alacriorē reddit animū. Velsi
mauis, alia tibi interdicare potes, quorū uoluptate
plus senseris et adha. Quia difficile scribere est, q̄
tēdiosum, q̄ paucis datū, ideo rē debes experire.
Si facile esset, si obuiū oibus, quā hac industria lau
dē posses cōequi? Certe nullā. Egdē ea sum natura
(nō gloriādi id causa, sed aliorū exatādi. iōs dico)
ut petā nihil, q̄ nō uidetur arduū. Si facile idesset,
nunq̄ me hercul scriberē. Mihi rē fuisse prinapio
laboriosam iudicabit, quiderit, quādo in ipsa cœpe
rim elaborare. Nā ante paucos annos nihil scripse
rā unq̄, nisi forte quatuor aut quinq; paginas, si col
ligas oīa, quæ exercēdi causa cœgebar i ludo cōpo
nere. Intra annos duos uix urā latine ep̄stolā scri
bebā. Tractabā nugas alias, q̄ nihil ad stilū cōferūt
ut paucis exponā. Circa decimū septimū ætatis an
nū aulā deserui. Didici Louanij primū latinæ lin
guæ rudimētā. Inde Aristotelis Dialecticæ, ac Phy
sicæ. In q̄bus pædagogū habui Petrū Curtiū: oī
litrarū genere nō mediocriter eruditū. Sed dū dis
ciplinis hīs operā darē, ad res ianes mē: ē abduxi.
Principio modū scribēdi aulicū p̄ficebar, quæ habēt
in cōsilio imperatoris. Tanto pere me tū delectabāt
characteres apte compositi, pulchri, ac usrij, ut
quindecim diuersas scribēdi formas collegi, præ
ter eā, quā Italicā nominamus. Postea relictis ijs in
pingēdi arte grassari cœpi. Literas descripti ma
uisculas

LIB. DE RATI. STVDII.

iusculas, nō simpliā ductulinearū, ut vulgaris typō
rū species est, sed è frondiū, arborū, ac rerū aliarū,
qualiterā patet, p̄tractione. Sic apud me littera A
est magnitudine palmorū triū aut quatuor, quā ad
hūc cōposui modū. In dextera typi parte frōdes du
cūtur uarijs distincte coloribus. In sinistra arbor ē
è cuius specu paulū infra uerticē puer ferā iacetē hu
mi nōbitur cōfigere. Sic pingebā mala, pyra, flores,
ac res alias. Post hęc sum aggregatus artificū celā
di picturas ī ere leuigato cōuersa imagines forma
ut apposto atranēto cadē in chartis multis premi
possit. Inde apud me est species puellę regię orna
tę gēmis, ac uestitu eximio, quā ī aerea tabula scul
psērā. Postea p̄ annos aliquot et didia et publicę p
fessus sum Arithmetican, Astronomiā et Gręcā lin
guā. Postremō animū adicā ad uerā latine ac poli
te scribēdi, cuius gloria inter humanos conatus oīs
summū tenere locū datur. In hac sūre uitā decre
ui. Hęc ideo recēscō, ne inuēta desperet usq̄ satq̄
hoī nihile esse arduū, si conatus nō defuerit. Mitto li
tes, quę p̄ biēniū mihi fuere in iudicio, dū opa dare
tur artibus. Mitto occupatiōes alias, quas longū es
set hic enarrare. Sed relicta uanitate ad rē eamus.
Sic te ipsum inatabis Aterū est, qđ ego scio, ut ali
os queris, qui te inatēt, hoc modo. Dic chalcogra
phis parēt sese, librū te dare uelle excudēdū, etiā si
ne paginā quidē paraueris. Tū facile totā uolumi
C 3 nis sped

IOAC. FORTII RING. ANT.

nis specie aīo cōāpere, inde singulas parteis leuiter in comœdiarū ar gumēti modū describere: de nō q; quotidie, q̄tum illis satis erit, absoluerē poteris. Quū sic mæperis aliqd, p̄ficere debes uelis, nolis: Id ego in oībus penē libris feci. Sed qua ratione in frā dicā. Nec nūc in mea esse manu puto. ante præliū integrū absoluerē librū. Faallime scribo paulatī dū quodiē typographus suas exigit chartas. Malim sic quinquaginta ædere libros, q̄ ratione alia unū. Quod Horatius inq̄t scripta in nonū seruari annū debere, de comœdijs id, ubi plura paulo seruāda sunt, dictū esse reor. De iude uerba sunt Horatij hoc est, hoīs nō dei. Alijs aliud iudiciū. Sed ne tale q̄cūq; audeas, nisi in eare, quā scribere tētabis satis sis uersatus. Alioq; oīm dignus risueris. Cæterum istud cōsiliū esse, nō præceptū uolo, præfert̄ illis, q; parua petūt, q; nō terræ regnū totius, sed urbē solū unā querūt. Nō eī displicet æditionē premi, quō cōmēdatior liber exeat. Mōra tñ aliqd habet incōmodi. Hoīem faciāt trāquillū, desidē, otiosum, ignauū, somnolētū. Et nescio quā adferat suspitiōnē, dū dissimulat quædā, dū rogari uult, ut librū emittat. Certe aīus, q; grassari uelit, nusq; patiēs moræ sit. Expetēt ita mediocres, q;bus satis est, si ante uitæ finē q; dā ædiderint nō minima cū laude. At iperator ille, cuius uirtus p̄ oē æuū eminebit i cæcā lso uerticē, nūdi nonū ne expectet annū. Quin potius orbē uniuersum

LIB. DE RATIO. STVDII.

uersum horæ interstitio unius sibi conabitur subire
gare. Adde qđ nonnulli maiore cū gratia, decore,
dignitate scribere quicqđ ato possunt, qđ alij tarde.
Studiosus itaq; hic sequatur, qđ uidebitur melius.
Sua cuiq; sententia. Verū tu qđ summa petis, semp si-
ge morā. Pleriq; quicqđ inueniūt apud Ciaronē,
Fabiū, ac similes autores uetres, in ore semp p lege-
bus habēt. Hi se ignorāt homines esse, et iudicio
nullo rationis utūtur. Horatius uoluit temere nihil
uulgandū esse. Si quicqđ tentaris pferre in lucē me-
diocri scriptū cura, quoscūq; uideris, canūlenā eādē
ocinēt, differri æditionē debere.

Quem in ædendis libris scribendi modum
nos habeamus.

Diximus librū à nobis perfidū nullū nisi dum
à typographo excudatur. Cæterum nolo
ideo quisq; temere oīa, & sine cura effundē
clamet. Quorāca ut uulgi opinionē hanc diluere,
& studiosis nō mediocrē adferre frugē inuentione
nostra possimus, exponetur, quam in operibus cu-
dendis seruare seriē consueuimus. Antē oīa animo
conāpio totum corpus operis futuri. Deinde in
tabula lignēā maximæ amplitudinis rubrica, uel
alio modo titulos solum capitū delinio. Circumspi-
cō num cuncta bene cohereāt. Si uidetur, alios ada-
do, aufero, muto, transpono. Titulorum capita, dum
ex cogitatio recēs est, rudi oratione leuiter singula
in sima

IOAC. FORTII RING. ANT.

in singulis chartis depingo, suppositis titulis. Et chartis ordine pono in eadē tabula, ubi titulos prius collocarā. Deniq; eosdē titulos super chartas magnis scribo typis, ut ordo libri uniuersus aspectu uno possit comprehendi. Nō aliter me paro aut, q̄ librū in apio emutere. Tum singulis diebus capita aliquot ad præliū absoluo, ad hunc modū. Illis, quæ prius leuiter descripsērā in chartis addo aliqd, uel adimo. Inde quū materiæ deesse nihil, aut redundare uideo, animū conuerto ad elocutionē. Quā partibus ego quatuor absoluo. Primū enī si res tractatur magnifica, caueo ne particula usquā iacet humili infrā dignitatē orationis. Ea leuari sursum potest, aut περιφρασεως forma, aut uerborum contextu immutato, aut ratione quapiā alia. Ut si forte offendā: Homo ad oīa peruenit, indagauit regiones terræ. Alter scribo: Hominis arca, quō nō aspirauit? Item: Terrarū rē illustratæ omnes, Ut in libro de homine habemus arca operis initium. Contrā si in structura humili inflatū reperio quicq̄, quod præ cæteris partibus nimū extumescat; id per uia eandē, per eosdē gradus detracto regio habitu, demitto ad humiliora. Tum etiā uideo ne uerbū idē, aut syllaba, si fieri possit, bis ponatur: nisi forte repetitionis habeat colorē, hoc est, nisi insignis sit ἀνάφορα. Sed miseri nos non uoces omnes semper uidemus, quæ elegantius possent immutari. Ita Pomponius

Mela

LIB. DE RATIO. STUDII.

Mela in hac re diligentissimus censor non persequitur, quod in præfationis suæ medio, bis posuerit autem. Ei loco maieſtas quædam accederet, si utrumque tolleretur. Ad hæc do operam, ut numerorū gratia, siue concentus cohereat, uel per oēs periodi partes, si tersius quicquid scribere coner, uel saltem in fine. Vbi oratio desinet, quæro spondæos, trochæos, epitricos quartos, πεισῶν secundos, tertios, sed per uiaſitudinē. Præter hæc postremo loco uideo, nū multi sint fines sententiarū, qui pedes osæ habeāt. Inſuaue enī quiddā est periodos tres, seu quatuor eundem habere πεισῶν epitritū, aut aliū quempiam orationis exitum, In pedū concentu omnem propemodū elegantia pono. Sed maxima heic uarietas exquiritur. Proinde maiorē multo tū laudē, tum occasione ostentandæ doctrinæ consequeris, si ita occulto nexu orationem uinxeris, quæ si scripseris carmē. Illic namque uarietate, qua ipsa in primis natura gaudet: heic unū dumtaxat florū genus proferre potes. Singulas quatuor partū modis item quatuor perficō: uocū aliquarū additione, deductione, immutatione, transpositione. Quod ad eundem penē modū nō illepide exprimūt uersus,

Dextra tenet ferrum, uacua tenet altera ceram.
 Incipit, et dubitat, scribit, damnatque tabellas,
 Et notat, et delet, mutat, calpatque, probatque.
 Inque uiam sumptas ponit positasque resumit.

¶ D Hisæ

IOAC. FORTII RING. ANT.

*Hisc̄e limis orationē politā, ac deinde scriptā ordi-
dine mitto ad chalcographum. Ceterū id neminē
latere arbitror, non omnes libros eandē diligentā
requirere. Deinde à nobis plus operæ uni impen-
di, q̄ alteri, etiā ex industria. Deniq; aliās ad stilum
ap̄tiores nos esse, ac omnia sponte proflucere, aliās
uero nō nisi labore, atq; longa cogitatione quicquā
posse comparari. Quia tædiosum est ita orationē
limare, polire, perficere, ideo magni uidetur labo-
ris librū totū absolucere. Quare facilius multo per
particulas id efficiō.*

De puerorū c̄xeritatione in scribendo.

Scribere esse tædiosum sup̄rà memorauimus,
S̄r̄ art̄ animos debere inatari. Proinde felices
pueros uoco, qui p̄ceptorū plagis coguntur
ad scribendū. Ceterū ipsos ijdē admonere deberēt,
ut quicquid scripserint, uelut gemmas seruēt in stu-
diū stili usum. Etenī quamuis in scriptis hisc̄ ele-
gantia nulla apparet, semper tamen quū emittere
librū uolent, aut uerbū aptū, aut sensum aliquem
commodū inuenient, qui ad libri structurā faciāt.
Nec satis est ad seruandū flagris miserā cogere iu-
uentutē, sed illorū indicare est, quas olim commodi-
tates ex ijs possint consequi. Deinde q̄ primū epi-
stolā composuissent, demonstrare, in quos locos com-
munes particule omnes essent digerendæ. Ut si pul-
chre quid de deo, de homine, de mundo, de animalū

LIB. DE RATIO. STVDII.

natura scripserint, id pertinere ad locum de deo, de homine, de mundo, de natura animalium, ibique dum memoria reces sit, continuo esse notandum. Hæc forte studiorum ratio maioribus solum conducere uideatur. Quare etiam non conferat alijs, quando nihil ex cogitari utilius possit? Satius est citra defectum illis temere omnia inculcari. Seruet, abijciat quicquid uelint, quid hoc habent literatores? Quam facile iuuenta ad maxima quæque peruenires, si superuacuum nihil traderetur? Sed seruet sit, ut præceptores ipsi uix sciant, quod communes loci sint. Sic cæcos cæca ducunt.

In pueris magnam esse spem perueniendi ad summa.

AD hæc uictoria, quis aptior erit, quam ille, qui à primis annis optimis quibusque literis imbutus est? Cui res nullæ facinus pulcherrimum impeditur? Felix puer, cui molles articuli, rubicundæ genæ, flos ætatis, spes longa annorum. Vel infelix potius, quod optimos dies tam imprudenter abijciat. O utinam mihi ad primos redire annos liceret. O utinam conuerso rerum ordine rursus inter pueros humi sedere, præceptoris audire præcepta, eiusque dulcis ferre plagas daretur. Sed frustra queror, frustra mea hæc uota fluunt, frustra cadunt lachrymæ. Aetas abiit reditura nunquam. Tamei si annum nunc solum trigesimum ago, spem tamen ademit caluli morbus, qui solitudine assidua, ac dolore adficiat mentem.

D 2 Quod

IOAC. FORTII RING. ANT.

Quod igitur restat cum Alexandro, non annos, sed uictorias numerabo. Idem conentur, quibus melior uita pars sine fructu exacta est. O pueri, qui grandi coetu itis ad ludum, si mens uobis esset, quam habebitis prouectiores, si temporis uobis esset cura, si uos in literis grassari uelletis, tanta praesentis spe aui futuri, per immortales deos id certo scio, cō uos posse doctrina uenire, ut nō homines, sed diuos uideretur terra genuisse. Eō uosducere tempus posset, unde Graecia omnes Latiniq; literarum praesides pueri uiderentur. O uitam mihi hic flos rediret. Quae spes ardo rem, quo pectus feruet, ad altissima quaeq; impelleret? Certe ego maiora multo, q̄ mundus ipse est, animo agitare. Sed tempus dum querimur praeteriisse, praeterit. Sudorem repetit mens anhelata, perge ad uictoria. Praeeps in media pericula ruc, uincere oia labor improbus potest.

Cauendum esse ne momentum temporis sine fructu abeat.

TRADIDIMVS modum audiendi, docendi, scribendi, quae tres praecipue in studij ratione partes sunt. Ante eas memoriae quaedam dedimus ad triplicem illum gradū adprime necessaria, & sine quibus frustra quicq; tentaueris. Pari fortis praeparationes quasdam haec ponemus, quae ad partem perfectionem earundem adiuuenti plurimum adferent. Ad summa perueniet nemo, nisi tempore,

LIB. DE RATI. STUDII.

quo nihil esse fugadus constat, prudenter utatur: nisi momento omni capret, quod ad futuram gloriam nō nihil conferat emolūmēn. Hic cōsilia duo trademus.

Quum cubitum is, tabulas aratas, uel lapideas habeat, aut membranas. In his somno intermesso notare poteris, quæ libebit, ac luce diurna melioribus typis rescribere. Eisdem te cum arcūfer semper, ut quum in mentem aut uenusta uerborū connexio, aut rerū obseruatio ulla in aērit, scribere ipsam in ijs queas. Bonam partem libri huius die quodam postquam iuissim cubitum in tenebris scripsi, quum somnus me ob calali dolorem relinqueret, idq; quando Sol aduersa nobis figeret uestigia nocte uagante in medio cælo. Quir enim non utar Vrania uerbis, quæ sese sponte offerunt? quum stilum trahit dulcis cœlestiū rerum memoria. Ni refugis, subiungam plura. Vitæ domum obtinebat sæui pectus Orionis cum Geminis, & Eridano. Opum, Sirius, Procyon, Cæcer, Fratrum, Canopus, Anguis caput, os Leonis. Sol, parentum. Sobolis, Coruus, cum Centauro. Fera, morborum. Arcturus matrimonij. Mortis Hercules. Religiosis, cadens Cynosura, Draco, Cycnus, Telum.

κρηνο altus, ætionum. Vbi & Pegasus hæret æsthum fugiens Phœbi aduersi. Proxima ora Medusæ uultum, ac Capram Oleiam intuebatur. Demq; Coeti, Tauri, Pleiadum atq; Hæclorum summiachris pars mundi postrema asserat. Nos spectabant

D 3 Phœnō,

IO AC. FORTII RING. ANT.

Phænon, ac Gradius: errantes reliqui dicitur. Sed
 Nimum digredimur. Quò memem abduat imago
 mira rerum! Sed iure ista commemoramus. Fæces
 mundi est admiratione maiore digna, si locus patet
 retur. Hic coelitus erat, quò opus auspicabar. Ho
 roscopi formam tui Roma contemplata es, aliarum
 alij rerum: quid huius originem libri nos pudeat in
 quirere? Si locum uestigas, à bruma abest sexcentis
 orbis, cum semunda: binis propè horis ab occasu.
 Nunc ad rem. Dicerat lumen, uerum huiusmodi ha
 beo tabulas, quibus etiam in tenebris utor. Altera de
 temporis parsimonia præceptio hæc est. Si qui te ac
 cesserint, qui res uanas, quæ nihil ad artes facere uide
 dentur, proferant. Suge repente ad studia tua. Satius
 est, ut illi tuam mirentur impudentiam, quàm tibi pereat
 tempus. Illud enim unus aut alter, hoc tota sentiet po
 stritas. Adolescentibus anni supersunt admodum
 pauca, forte decem, duodecim, aut uiginti, uerum ipsi
 tamè sic studia instituunt, tanquam annis mille sint uicturi.
 Ne nimio somno depereat tempus.

FIT quandoque, ut plusquam satis est dormias. Hic
 anxie cauendum ne horas somnus auferat non
 necessarius corpori. Itaque aut horologium habe
 re, quod pulsus, quum uoles, te possit exartare. Aut
 quod sæpe ego in itinere feci, siue locis alijs, ubi instru
 menta eiusmodi defuere, robora seu ligna per transa
 uersum lateri supponito. Ea namque principio non sen

LIB. DE RATI. STVDII.

tes, et post horas aliquot duritie magis, quā prius pre-
mentē membra sponzē excitaberis. Arduum id for-
tasse uideatur, at arduū est, quicquid cōduat ad uirtutē.

Accurate notandum esse, si quid per
diem profeceris.

ID quoque putile fuerit, ante somnū notare, quæ
auctō lucē ea peracta sunt hoc modo. Iouis die
primo Martij uiginti in Cicerone paginas per
legi, decem in Plinio. Horis tribus alios docui. Octo
ginta uersus aut paginas quinque in stili exercitio per-
scripsi. Quanto pluris feceris exiguum eruditio-
nis prouentum, tanto ad altiora doctrinæ fastigia es
euasurus. Qui uilissimos quosque nummos admiran-
tur, intuentur crebrō, et seruant accurate, ad summas
sepenumero diuitias perueniūt. Cōtrā gipsos cōtē-
nunt, reijciunt, ac uiles putant, tales ad extremā ple-
runque redactos egestatem uidemus. Pari modo si quis
operari sudorum metam bene scribere, discat mirari
bene scripta, discat gaudere, si uel noia duo conium-
xerit uenuste. Illi seruet maiore cura, quā aurū, quā gem-
mas, quā opes. Equidem in libris exaudēdis, quum spe-
ciosum aliquem uocū contextum, aut uerba duo or-
nata inuenio, lætitia exulto maiore, quā si aurū repe-
rissē. Tum dulcē gaudium pectus implet. Ea mihi
mens est, atque uti spero ad uitæ exitū permanebit, ut
pro singulis uocibus nitidis, significantibus, apposi-
tis singulos recipere aureos uelim, etiam si summa me

IOAC. FORTII RING. ANT.

premeret inopia. Malo dictione esse decorā, aut uo-
cis duas cōmissas apte, aut splendide dictum aliquid
in opusculis meis, q̄ aureum in manibus. Illud nanq;
imperatorem animum uoluptate incredibili adficiat;
hoc uitorū fomes est, hoc ad corpus solū, et luxū spe-
ctat. Illud perpetuò meum erit: hoc ad breue tēpus.

Pudorem, famam uanam, atq; id genus su-
perfitiones esse contemnendas.

PLERIQ; quum dubitant usq; accedere pro-
fessorem uerentur, retinenturq; pudore. Cog-
itant qua fronte illius pulsare fores auderent,
cum quo nulla exstisset neq; situdo. Sic secū delibe-
rant per dies multos. Illis nō momentum, non hora,
non dies, sed uita ipsa, & spes oīs defluit superfitio-
ne. Tales igitur quā primum dubitauerint, profese-
sorem accedant, interrogent libere. Quod si is dedi-
gnabitur respondere, currendum ad alios. Nihil re-
fert, quisnam ille sit, cuius ope opes nostræ augentur.
Nec cogitent: Si rogabimus illos, deædet nonni-
hil existimationi, mirabuntur hæc ignorari. Memi-
nerint potius nullam spectandam gloriam esse, nisi ad
finem laborum peruenierint.

De exeratio corporis.

Longa quies eneruat corpus, & calculū parit,
ideo præcepere, ut studiosi quandoq; ærcum
globum manu agitent, torqueant q; ad fatiga-
tionem. Verum hoc exercitium nonnihil aufert æm-
poris

LIBER DE RATI. STUDII.

poris. Modū igitur aliū excogitavi. In uestibus interioribus aliquando consuo plumbū dissectum in minutas lamina, tanti ponderis, ut utraq; manu uersam leuare molem uix possim. Has induo mane, has robur corporis commode sustentat. Cauo tamē, ne inferior spinæ pars plus a quo prematur. Id fādo ad octo ferè dies, donec aestu laboris nimum mēbra accendūtur. Sed pōdus dictū paulatim augetur, ac minuitur. Repentina nanq; mutatio, lædere non parū naturam solet. Fādo quemadmodum Milo, qui quotidie uitulū ferre solitus, tandem gestauit taurum. Hac ratione tempore eodem et scribo, et firmo ualitudinē. Sic reuera sum armatus, ut in libri exordio descripsimus. Nec deæret, quod tanto clamore, alios ad dura excitarem, mollia querens ipse. Non erit post primāpia, qui primum se urbes expugnaturum esse confessus est, modo uita supersit. Animum quisq; sumat, hæc belli ratio et summa querit, et summe est honesta.

Quandoq; quiescendum esse.

Quiescere subinde, seu lufibus uires recreāre licebit. Quippe omnes in ore sententiā habent, quod requie alterna caret, durare nō posse. Interim eam admitti uelim, sed alterna ne sit, tametsi præscriptum sit a poëta. Ceterū hic etiam querendum aliquid, quod ad uictoriam conferat. Quapropter ut fortis et gnauus miles pugnat ad palum, ita

IO AC. FORTII RING. ANT.

culatur ad scopū, torquet fundā, uibrat hastā, de certat palestra, cōcurrit lācis, armatus in equū insilit, de niq; sic feriatu a belli munij, ut ad ea redeat uegetior: ita adolecēs lūsum capiet, quo & mentē reficere, & uiuare doctrinā queat. Quale est, si inter ambulandū de literis disceptatio sit. Si in pratis amoenis themate proposito alterū alter conetur superare. Sic uterq; nō mediocriter in dabitur ad laborē, uell laude uel ignominia. Mutandū esse subinde locū.

Quo uigilantiore spiritu, & artium discere præceptiones, & docere alios, & scribere possis, locū mutare interdū oportebit. Sēper enim deprehendes aliquid, quod ante nūsq; uideris. Pleriq; manere satius ducunt, quod non sine periculo, & grandis sumptu, & iactura tēporis graui iter facere liceat. Verum plus tamen ex huiusmodi peregrinatione compendij, quā in dispendij comparaueris. Quippe apimus & uarietate mīre exaritur & sepe numero rerum conspectu nouarum permotus efficiat ea, quæ domi nunq; agitaasset. Quid enim uideat ille, qui in eodem semper loco hæret! Si meū audire iudiciū libet, semis frē mensibus, aut singulis annis urbem quæres aliā. Curas omneis, quæ hunc impedire morem possint abdicabis.

Quos secum libros uehere debeat studio sus, qui mutabit locum.

LIBER DE RATI. STUDII.

Qui alium petere locū decreuit, & longā in-
gredi uia, libros secū conferat solū, in qui-
bus diligēter res aliquas notauerit. Quod
in uolumine duæ tantū trēsue paginæ notatæ sint,
eas è libro eximat, reliquū uendat. Nec sit adeò for-
didus, ut exigua iactura rei constū remoretur. Cogi-
tet semp, si ad summa peruenerit, nō de futuris opes.
Superiore anno Basileā profecturus è nouo opere
Plinij secū dum librū à me notatū exadebā, ut mecū
ferre. Amicus intrueniens me nō esse mentis sane o-
pinabatur. Sic tractaui libros complures, semperq;
faciā quom postularit occasio. Tā & si mihi essem: no-
ui codices Ciceronis, Platonis, Demosthenis grandi
comparati ære, omnes tamen paginas erumperem,
in quibus sātū dignum aliquid scripsissem, quando
esset proficiendū. Ob duas causas id faciō. Quod
in illis fixa memoria sit, & quod scripta ea nonnihil
conduære queant ad stilum. Qui hoc mirantur, mi-
rentur ijdem, quur in terram agricolæ abijāant se-
men, ut cum scenore plura reāpant. Nobis certior
multō q̄ rusticis spes est rerum maximarum, si uixe-
rimus. In hunc modum iter faciā ad uarias homi-
num nationes, nos discendi gratia. Idem faciēt, qui
mecum proficiantur, si meum sequi consilium ue-
lint. Librorum ingentem ubiq; reperiemus copiā.
In itinere autem cogitatione utimur, & mentis uis
nouī semper aliquid parturiet.

IOAC. FORTII RING. ANT.

Studiosos debere esse liberos.

HAVD facile emergunt, qui conducti sti-
pendio, uel pueros priuatim instituunt, uel pu-
blice in academia non omnino celebri proficē-
tur disciplinas ad spatium anni, duorumue, uel apud
typographos scriptores emendant. Causse mihi iste
uidentur. Quod hi non magno uideatur animo, nec
amplius tendere ad altiora, qui hinc i rebus possunt
detineri. Meo iudicio per capos apertos laxis habentis
quacunq; fortuna monstraret iter, tendendum erat
ad scopum. Altera, quod ex ea tranquillitate soor-
dia quedam existit, que persuadeat nobis desiderari
nihil, quod ad triumphi nomen faciat. Ita q; o iuuen-
te illustre robur, contemptis et stipendijs, et illece-
bris cunctis, que hore interstitium unius possint im-
pedire, petamus sedem, quod mortalium nemo unquam
aspirauit. Ante mori certum sit, quod ulli credere mortali-
um. Victoria in manu est. Sicuti leo atus seuit in u-
rum quod feminarum, pueros non nisi summa fame co-
ctus attingit: ita et nobis leonum more maxima que-
q; maximo arripienda sudore sunt. Fulminis modo
ad ea feremur, que possumus. Sermones omnes, non
nisi tonitruu ictus erunt. Mens momento orbem to-
tum peragrabit. Quid celerius mente! Manuum usus
corporis q; motiones globos emissos puluere acceso
imitabuntur. Vix esse credam cœli uolatum uehemē-
tis nostra condationem. Tu ignaua Græda non per-

LIB. DE RATI. SVTDII.

petuum dabitur de annu Troie, primo impetu omnia ruent. Etiam mundo egredi facile est, si pavidum animal tentauerit, si semel tantum fecerit periculum. Non arbitremur deos esse, qui solertia mediocri summa hactenus occupauerit. Quorum admiratio ita cepit posteros, ut iux quisquam sequi eodem contenderit. Non priscorum eleuare decus, uerum ad maiora alios impellere conamur.

F I N I S.

EIVSDEM IOA. FORTII

Ring. in librum suum de ratione stu.

dij annotationes.

IN hac finire uitam decreui) Heic obiecare non nulli uitam potius honestam debere esse finem. Hi mihi non recte uidentur ratioanari. Nam fieri potest, ut aliquis probe uiuat, & sit eruditus. Nec credo ullam esse occupationem, quæ magis ab illiditis adfectibus hominem abducit, quàm studia literarum. Mirum dictu quatum uitiorum è pectore humano tollat luxus opumq; contemptio, quam necessariam heic esse diximus. Ad maxima quæq; peruenires) apostrophe ad pueros. Quñ Sol ad uersa nobis figeret uestigia) Sermo est de media nocte. Tunc enim Sol est in parte arcu meridiam, quæ nobis perpetuo sub terra occultatur, supra caput An

IOAC. FORTII RING. ANT.

tichthonum. Nocte uagante in medio caelo)
Nox aliud nihil, nisi terrae umbra est, quae surgente
Sole occidit, oritur occidit. Haec media nocte nobis
est altissima in ea parte, quae media est inter ortum et occi-
sum. Vita domum) Haec describitur horoscopus
libri de ratione studij, hoc est, situs, seu faes caeli,
quae erat prima media nocte in Augusto anni mille-
simi quingentesimi uigesimi noni. Quo per apices
possit duodecim caeli domus sunt. Quarum prima
significat uitam: secunda opes: tertia fratres: quarta
parentes: quinta prolem: sexta morbos: septima ma-
trimonium et nuptias: octaua mortem: nona religiones
et peregrinationes: decima actiones: undecima ami-
cos: duodecima inimicos. De his plura in institutionibus
nostris Astronomicis. Sol parentum) Sol semper me-
dia nocte est in principio domus quartae, siue domus
parentum. Pars mundi postrema) id est, duode-
cima domus, quae ultima est. Nos spectabat Phe-
non) in nostro hemispherio erant. Si locum)
hoc est, urbem, in qua librum de studij ratione per-
scripserim. A bruma) a arculo Capricorni.
Sextante orbis) hoc est duobus signis. Cum
semunda) Semunda mundi quindecim continet gra-
dus. Binis prope horis) hoc est, propemodum
triginta gradus, quia inter orientem et occidentem
transitus quindecim graduum caeli unam effiat horam.
Ab occasu) ab insulis Fortunatis, ubi occi-
dens

LIB. DE RATI. STVDII.
dens terræ totius collocatur. Qui primum se ur-
bes expugnaturum). Allusio ad Terentij dictum:
Primum ædes expugnabo.

FINIS

Handwritten scribbles and symbols, possibly including a signature or initials, located in the center of the page.